บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษานวัตกรรมโมดูลการเรียนรู้เกี่ยวกับโครงสร้างและวิวัฒนาการของดาวฤกษ์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วยครูผู้สอนในรายวิชาดาราศาสตร์ จำนวน 37 คน และนักศึกษาที่กำลังศึกษาในรายวิชาดาราศาสตร์ จำนวน 63 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 100 คน เพื่อให้งานวิจัยบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนด ผลการวิจัยจะตามลำดับดังนี้ ส่วนที่ 1 ผลการศึกษาแนวคิดหลัก (Key idea) ของโครงสร้างและวิวัฒนาการของดาวฤกษ์ ส่วนที่ 2 ผลการประเมินการเรียนรู้ก่อนเรียน (Pre-test) ส่วนที่ 3 ผลการประเมินหลังการเข้าร่วมการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ (Post-test) และส่วนที่ 4 เปรียบเทียบผลการประเมินก่อนการเรียนรู้และหลังการเรียนรู้ ตามรายละเอียด ดังนี้

4.1 ผลการศึกษาแนวคิดหลักของโครงสร้างและวิวัฒนาการของดาวฤกษ์

จากผลการศึกษาทฤษฎีเกี่ยวกับโครงสร้างและวิวัฒนาการของดาวฤกษ์ พบว่าโมดูลการเรียนรู้ที่จะทำให้ผู้เรียนสามารถมีความกระจ่างชัดในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ จึงสามารถแบ่งแนวคิดหลักออกเป็น 4 ประเด็นหลัก คือ แนวคิดหลักที่ 1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับพารามิเตอร์ของดาวฤกษ์ แนวคิดหลักที่ 2 การวิเคราะห์สเปกตรัมของดาวฤกษ์ แนวคิดหลักที่ 3 สมดุลทางกลและสมดุลความร้อน และแนวคิดหลักที่ 4 พลังงานและปฏิกิริยาพลังงานของดาวฤกษ์ โดยรวมเนื้อหาของแนวคิดหลักในกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 6 กิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ คือ กิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่ 1 วิวัฒนาการของดาวฤกษ์ กิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่ 2 การเกิดสเปกตรัมของดาวฤกษ์และเทห์วัตถุท้องฟ้า กิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่ 3 การศึกษาสเปกตรัมของธาตุต่าง ๆ กิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่ 4 การวัดสเปกตรัมของดวงอาทิตย์ กิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่ 5 การวิเคราะห์สเปกตรัมของดวงอาทิตย์และดาวฤกษ์ และ กิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่ 6 การศึกษาสังเกตดวงดาวบนท้องฟ้า

4.1.1 กิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้โมดูลดาวฤกษ์

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

จากกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 6 กิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้นั้น สามารถแบ่งโมดูลการเรียนรู้ออกเป็น 4 ระยะ ตามกรอบของแนวคิดหลัก โดยในเบื้องต้นจะเป็นการอธิบายกลไกทางกายภาพและการทำงานของดาวฤกษ์ ที่จะเกี่ยวเนื่องกับคำถามที่ต้องการคำตอบคือ ดาวฤกษ์ คืออะไร? ปริมาณทางกายภาพใดที่ใช้ในการอธิบายการทำงานของดาวฤกษ์? และจะสามารถวัดปริมาณนั้นได้อย่างไร? (ระยะที่ 1) ปริมาณใดที่สามารถวัดได้จากแสงที่ปลดปล่อยมาจากดาวฤกษ์ (ระยะที่ 2) รูปร่างของดาวฤกษ์เป็นอย่างไร? และทำไมจึงเป็นเช่นนั้น (ระยะที่ 3) ระบบการทำงานของดาวฤกษ์

เป็นอย่างไร (ระยะที่ 4) โดยสามารถสรุปกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของกลุ่มตัวอย่างดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 กิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้โมดูลดาวฤกษ์

ระยะ	แนวคิดหลัก	เวลา (ชั่วโมง)	คำถามนำ	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	สื่อการเรียนรู้
1	ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับพารามิเตอร์ของดาวฤกษ์	2	1) ดาวฤกษ์ คืออะไร? 2) ปริมาณทางกายภาพใดที่ใช้ในการอธิบายการทำงานของดาวฤกษ์? 3) สามารถวัดปริมาณนั้นได้อย่างไร?	เพื่อสามารถระบุปริมาณต่างๆ ของดาวฤกษ์ที่สามารถวัดได้	แลกเปลี่ยนเรียนรู้	ใบงาน
2	การวิเคราะห์สเปกตรัม	4	ปริมาณใดที่สามารถวัดได้จากแสงที่ปลดปล่อยมาจากดาวฤกษ์	1)เพื่ออนุมานข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบและกระบวนการของดาวฤกษ์จากสเปกตรัม 2) เพื่อแยกความแตกต่างของกระบวนการทางกายภาพของดาวฤกษ์จากกราฟสเปกตรัม 3) เพื่อเรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างแสงที่ปลดปล่อยออกมากับอุณหภูมิพื้นผิวของดวงอาทิตย์	1) ประมาณการความถี่มูลฐานของคลื่นแรงดันจากดวงอาทิตย์ 2) ประมาณค่ารัศมีของดวงอาทิตย์โดยใช้สมการความถี่มูลฐานของคลื่นแรงดันจากดวงอาทิตย์ 3) เรียนรู้เกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างสเปกตรัมของหลอดฟลูออเรสเซนต์ หลอดไส้ และหลอดกีสเลอร์ 4) วิเคราะห์สเปกตรัมจากดวงอาทิตย์และเรียนรู้ฟังก์ชันการแผ่รังสีของวัตถุดำของพลังค์ 5) คำนวณหาอุณหภูมิพื้นผิวของดวงอาทิตย์โดยใช้กฎของวีนส์	ใบงานและปฏิบัติการทดลอง

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ตารางที่ 4.1 กิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้โมดูลดาวฤกษ์ (ต่อ)

ระยะ	แนวคิดหลัก	เวลา (ชั่วโมง)	คำถามนำ	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	สื่อการเรียนรู้
3	สมดุลทางกลและสมดุลความร้อน	2	1) รูปร่างของดาวฤกษ์เป็นอย่างไร? 2) ดาวฤกษ์รักษาสภาพสมดุลได้อย่างไร?	1) เพื่อเรียนรู้ถึงบทบาทของแรงโน้มถ่วงในกลไกการทำงานของดาวฤกษ์ 2) เพื่อเรียนรู้ถึงความจำเป็นของแรงกดภายในดาวฤกษ์	1) ประมาณการแรงที่กระทำต่อปริมาตรของดวงอาทิตย์ 2) ประมาณการอัตราเร็วรอบการหมุนของดวงอาทิตย์	ใบงานและปฏิบัติการทดลอง
4	พลังงานและปฏิกิริยาพลังงาน การเกิดปฏิกิริยานิวเคลียร์และกลไกการปล่อยพลังงานของดาวฤกษ์	2	ดาวฤกษ์มีระบบการทำงานเป็นอย่างไร?	1) เพื่อวิเคราะห์ฟังก์ชันการทำงานของดาวฤกษ์ การผลิตพลังงานและองค์ประกอบทางเคมี 2) เพื่อทำความเข้าใจวิวัฒนาการของดาวฤกษ์ที่ขึ้นอยู่กับปริมาณของมวลเริ่มต้นของดาวฤกษ์เท่านั้น	1) ประมาณการพลังงานจากดวงอาทิตย์ 2) แลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับปฏิกิริยานิวเคลียร์ภายในดวงอาทิตย์ 3) จำแนกความแตกต่างระหว่างปฏิกิริยาเคมีและปฏิกิริยานิวเคลียร์	ใบงาน

ระยะที่ 1 เป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับดาวฤกษ์ (2 ชั่วโมง)

กลุ่มตัวอย่างจะได้รับคำแนะนำรายละเอียดต่าง ๆ ของดาวฤกษ์ที่จะทำการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ตลอดทั้งโมดูล คือ การเริ่มจากการกำเนิดของดาวฤกษ์ ตั้งแต่ การอุบัติใหม่ของดาวฤกษ์ ดาวก่อนเกิด (Protostar) ชีวิตของดาวในแถบกระบวนหลัก ดาวยักษ์แดงและวิวัฒนาการสู่ดาวแคระขาว ตลอดจนถึง รัศมี มวล อุณหภูมิ และองค์ประกอบสสาร สำหรับจุดประสงค์การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของโมดูล ในที่นี้จะเจาะจงไปที่ดาวฤกษ์ที่อยู่ใกล้โลกมากที่สุด คือ ดวงอาทิตย์ นอกจากนี้แล้วดวงอาทิตย์ ยังเป็นดาวฤกษ์ที่อยู่ในแถบกระบวนหลักของแผนภาพเอช-อาร์ ดังภาพที่ 4.1 มีระยะที่อยู่ห่างจากโลกเป็นระยะ 1.5×10^{8} กิโลเมตร หรือ 1 หน่วยดาราศาสตร์ (1 AU) ที่ใช้เป็นข้อมูลอ้างอิงในการคำนวณระยะทางทางดาราศาสตร์ในระบบสุริยะ

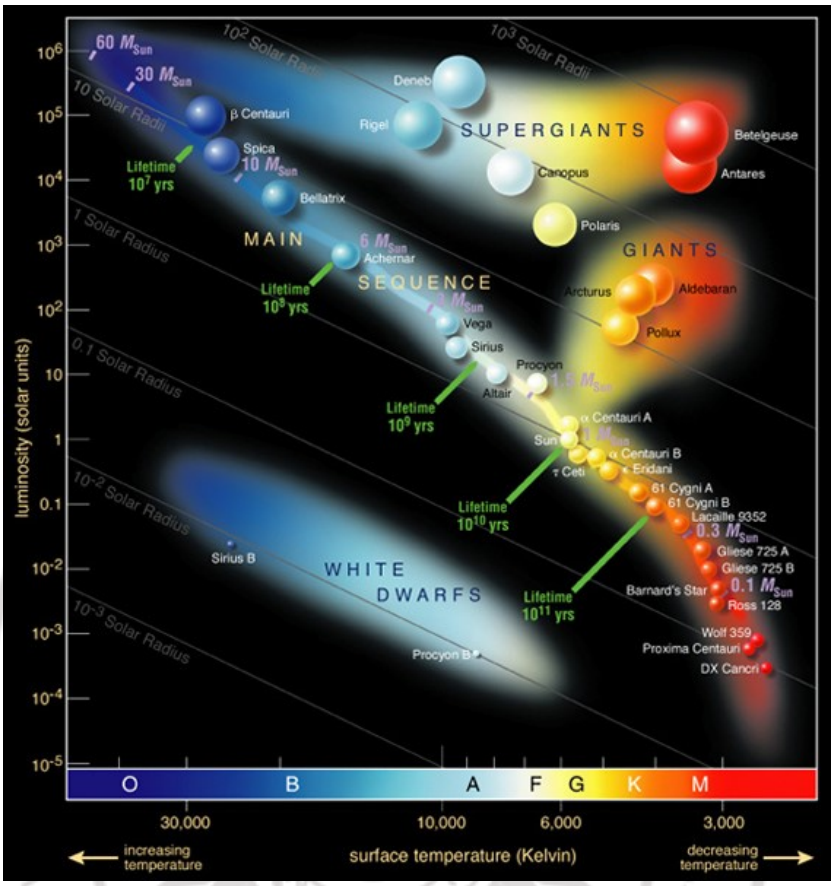

ภาพที่ 4.1 แผนภาพเฮช-อาร์แสดงรายละเอียดของตำแหน่งดวงอาทิตย์ Spectral class/อุณหภูมิผิว และกำลังส่องสว่าง

ที่มา: (โชติ เนืองนันท์ , 2564 : 169)

ระยะที่ 2

ในขั้นต้นของระยะนี้จะเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การอภิปราย โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเสริมสร้างความรู้ให้กับกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับคลื่นและการวิเคราะห์สเปกตรัมที่เกี่ยวข้องกับพารามิเตอร์ของดวงอาทิตย์ พร้อมทั้งดำเนินปฏิบัติการเรื่อง สเปกตรัมของดาว (โชติ เนืองนันท์ ,2564 : 595) ซึ่งเป็นประโยชน์ในการเริ่มต้นการเรียนรู้ของกลุ่มตัวอย่าง ที่จะได้รับรู้ว่า ได้มีการสร้างคลื่นความดันในเปลือกชั้นในของดวงอาทิตย์ เนื่องจากกระบวนการภายใน และความถี่มูลฐานของการสั่นดังกล่าว ขึ้นอยู่กับปัจจัย คือ รัศมี อุณหภูมิ และมวลของดวงอาทิตย์ โดยมวลของดวงอาทิตย์กลุ่มตัวอย่างมีข้อมูลมาแล้วจากการเรียนรู้ในระยะที่ 1 สำหรับระยะนี้ กลุ่มตัวอย่างจะเข้าสู่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สำหรับ 2 พารามิเตอร์ คือ รัศมีและอุณหภูมิ โดยแต่ละพารามิเตอร์จะกระทำการวัดที่เป็นอิสระต่อกัน ในระยะนี้ได้มีการศึกษาสเปกตรัมของแสงโดยใช้ปฏิบัติการทดลองการศึกษา

ลักษณะสเปกตรัม (โชติ เนืองนันท์ ,2564 : 599-602) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างได้เรียนรู้เกี่ยวกับ กระบวนการ/โครงสร้างภายในของดวงอาทิตย์ การเกิดสเปกตรัม

การศึกษาสเปกตรัมจากหลอดไฟฟ้าที่เป็นหลอดไส้ หลอดฟลูออเรสเซนซ์ รวมถึงสเปกตรัมของแสงที่เกิดจากหลอดกีสเลอร์ (ฮีเลียม นีออน ไฮโดรเจน) โดยใช้สเปกโตรสโคป จากหลักฐานเชิงประจักษ์จากการทดลองทำให้พบว่า หลอดไส้ให้ความร้อนมากกว่าหลอดฟลูออเรสเซนซ์ กลุ่มตัวอย่างสามารถทำความเข้าใจกระบวนการทางกายภาพที่แตกต่างกัน การแผ่รังสีความร้อนที่เกิดขึ้นจากแหล่งกำเนิดแสง นอกจากนั้นแล้วกลุ่มตัวอย่างยังได้ใช้สเปกโตรสโคปในการศึกษาสเปกตรัมของแสงจากหลอดกีสเลอร์ 3 หลอด คือ หลอดกีสเลอร์ที่บรรจุก๊าซไฮโดรเจน นีออน ฮีเลียม ซึ่งจะแสดงให้เห็นว่า สเปกตรัมของแสงจะขึ้นอยู่กับธาตุทางเคมีที่อยู่ในกระบวนการแผ่รังสีของดาวฤกษ์ และดังนั้นปฏิกิริยาภายในระหว่างแสงและองค์ประกอบทางเคมีอาจส่งผลต่อสเปกตรัมดั้งเดิม (กระบวนการดูดกลืน)

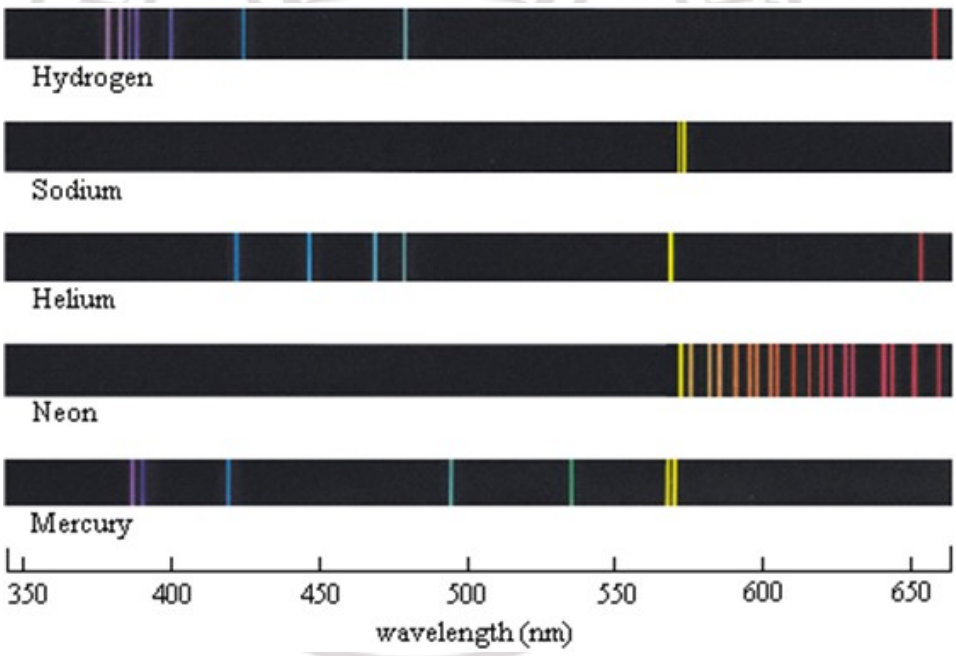

ภาพที่ 4.2 แผนภาพสเปกตรัมเส้นสว่างของก๊าซไฮโดรเจน นีออน ฮีเลียม
ที่มา: (Chaisson & McMillan, 2004 : 56)

จากนั้นกลุ่มตัวอย่างจึงใช้สเปกโตรสโคปส่องดูสเปกตรัมของดวงอาทิตย์ (ห้ามส่องหรือห้ามมองดูดวงอาทิตย์โดยตรง) โดยให้หันช่องแคบสเปกโตรสโคปส่องไปยังสิ่งที่สะท้อนแสงอาทิตย์ เช่น กลุ่มเมฆสีขาว สังเกตลักษณะสเปกตรัม และเปรียบเทียบกับลักษณะสเปกตรัมมาตรฐานของดวงอาทิตย์ ที่เป็นสเปกตรัมแบบต่อเนื่อง เนื่องมาจากกระบวนการแผ่รังสีความร้อนภายใน ดังภาพที่ 4.3 จากความคล้ายคลึงกันกับสเปกตรัมของหลอดไส้ จึงทำให้กลุ่มตัวอย่าง ได้เรียนรู้และสามารถทำ

ความเข้าใจได้ว่า ปริมาณทางกายภาพหลักที่สามารถกำหนดได้จากสเปกตรัมของดวงอาทิตย์ คือ อุณหภูมิผิว ณ จุดนี้ กลุ่มตัวอย่างจะได้รับคำแนะนำในการวิเคราะห์แสงจากดวงอาทิตย์ และหาอุณหภูมิผิวของดวงอาทิตย์ โดยการใช้ ซอฟท์แวร์ Spectralab โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวฟังชันการแผ่รังสีวัตถุดำของพลังค์ (Plank's blackbody radiation function) ที่ผลของอุณหภูมิผิวของดวงอาทิตย์อยู่ที่ประมาณ 5900 เคลวิน

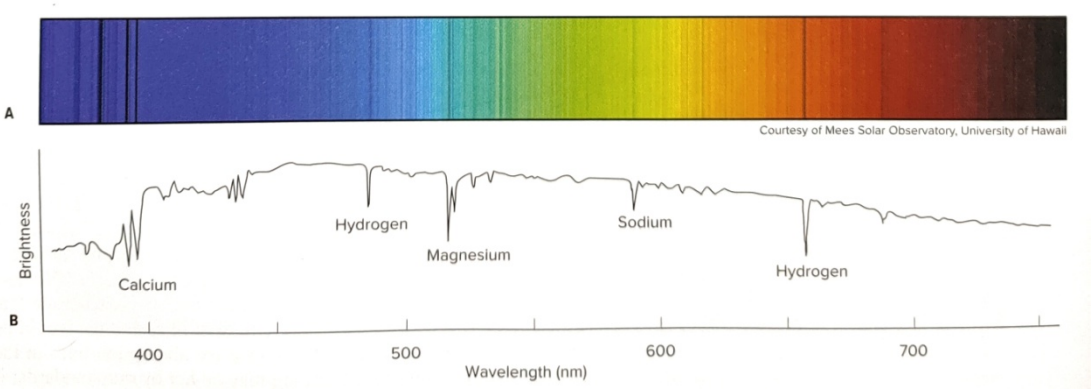

ภาพที่ 4.3 (บน) สเปกตรัมแบบเส้นมืดของดวงอาทิตย์ **(**ล่าง**)** กราฟแสดงสเปกตรัมของดวงอาทิตย์ ที่ระบุเส้นดูดกลืนของสเปกตรัม (Absorption lines) หลายเส้นที่เกี่ยวเนื่องกับธาตุในบรรยากาศของดวงอาทิตย์ ที่เป็นสาเหตุการดูดกลืน

ที่มา: (Schneider & Arny, 2021 : 174)

ท้ายที่สุดแล้วในระยะนี้กลุ่มตัวอย่างจะทำการแลกเปลี่ยนเรียนรู้สเปกตรัมของดวงอาทิตย์ ดังภาพที่ 4.3 ที่แสดงถึง สเปกตรัมเส้นดูดกลืน (Absorption line spectrum) หลายเส้นที่เกี่ยวเนื่องกับธาตุในบรรยากาศของดวงอาทิตย์ ที่กลุ่มตัวอย่างสามารถทำความเข้าใจได้ว่า สเปกตรัมที่วัดได้ในอวกาศที่ปรากฏเส้นดูดกลืน เนื่องจากธาตุเคมี (เช่น ไฮโดรเจน) ที่อยู่ในชั้นโฟโตสเฟียร์ของดวงอาทิตย์

ระยะที่ 3 สมดุลทางกลและสมดุลความร้อน (4 ชั่วโมง)

กลุ่มตัวอย่างจะได้รับคำแนะนำในเบื้องต้นให้เข้าใจเกี่ยวกับสมมาตรทรงกลมของแรงโน้มถ่วงที่กำหนดรูปร่างของดาวฤกษ์ให้เป็นทรงกลม ซึ่งจะทำให้สามารถเข้าใจได้ว่าเหตุใด ดาวฤกษ์ไม่เกิดการยุบตัว นอกจากนั้นแล้วกลุ่มตัวอย่างยังได้ดูวิดีโอของจุดบนดวงอาทิตย์ (Sunspot) ที่บริเวณเส้นศูนย์สูตรของดวงอาทิตย์ ทำให้สามารถทำความเข้าใจการหมุนรอบตัวเองของดวงอาทิตย์ (ดาวฤกษ์) ในกิจกรรมการเรียนรู้นี้ กลุ่มตัวอย่างใช้โปรแกรม Tracker เพื่อวัดความเร็วการหมุนของดวงอาทิตย์ ซึ่งความเร็วการหมุนของดวงอาทิตย์เป็นไปดังภาพที่ 4.4 ในกระบวนการนี้กลุ่มตัวอย่างได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ กฎของนิวตัน เพื่อคำนวณหาความเร่งเข้าสู่ศูนย์กลาง และความเร่งเนื่องจากแรงโน้มถ่วงของดวงอาทิตย์ รวมถึงการอนุมานถึงแรงอื่น ๆ ที่อาจมีขึ้น ที่จะต้องทำให้เกิดสมดุลแรงโน้มถ่วงเป็นหลัก

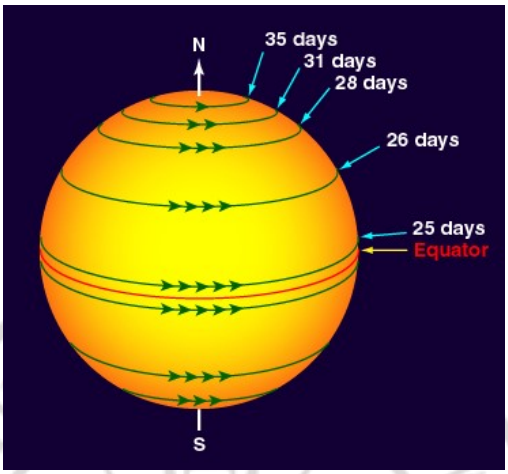

ภาพที่ 4.4 การหมุนรอบตัวเองของดวงอาทิตย์
ที่มา: (NASA.(2014).Sun rotate)

ระยะที่ 4 สมดุลทางกลและสมดุลความร้อน (4 ชั่วโมง)

ในขั้นตอนนี้กลุ่มตัวอย่างจะได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ กลไกภายในดาวฤกษ์ ที่อธิบายแรงดัน (Pressure force) สร้างอุณหพลศาสตร์สัมพันธ์ระหว่าง แรงดัน (Pressure) และอุณหภูมิ (Temperature) ซึ่งจะเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กลไกภายในดาวฤกษ์ จากมุมมองทางพลังงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีสมมติฐานที่ว่า กระบวนการใดที่ทำให้ดวงอาทิตย์แผ่พลังงานจากเริ่มต้น จนถึงปัจจุบัน กระบวนการเผาไหม้หรือปฏิกิริยานิวเคลียร์ฟิวชัน (Nuclear fusion) จะถูกนำเสนอเป็นอันดับแรก และกลุ่มตัวอย่างอาจประมาณการพลังงานที่เป็นไปได้จากการเผาไหม้ไฮโดรเจน (H) ที่เทียบเท่าดวงอาทิตย์ และสามารถเรียนรู้พลังงานแสงอาทิตย์ที่แท้จริง แล้วทำการประมาณการว่าดวงอาทิตย์จะมีชีวิต อยู่ได้นานแค่ไหน การปล่อยพลังงานจำนวนนี้ออกมาที่เกี่ยวข้องกับการเผาไหม้ไฮโดรเจน ผลการคำนวณอยู่ที่ประมาณ 23,000 ปี ที่พบว่าเป็นค่าที่น้อยมาก ๆ สำหรับอายุของดวงอาทิตย์ หลังจากนั้นทำการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับปฏิกิริยา $H \rightarrow He^4$ เพื่อเรียนรู้กระบวนการปฏิกิริยานิวคลียร์ของดาวฤกษ์ ที่ผลิตโฟตอนและพลังงานความร้อน ซึ่งสร้างแรงดันที่ต้านแรงโน้มถ่วงโดยสมดุลทางกลและทางความร้อนยังคงสภาพอยู่ จนกว่ากระบวนการของปฏิกิริยานิวเคลียร์จะมีประสิทธิภาพมากพอที่จะต้าน (Contrast) ผลกระทบจากแรงโน้มถ่วง

4.2 ผลการประเมินโมดูลการเรียนรู้

4.2.1 กลุ่มตัวอย่าง

โมดูลนี้นำร่องด้วยครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ ที่สอนในรายวิชา โลก ดาราศาสตร์และอวกาศ สังกัดโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จันทบุรี ตราด (สพม.จบ.ตร)

จำนวน 37 คน และนักศึกษาครุศาสตร์บัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์ วิชาเอกฟิสิกส์ วิชาเอกเคมี วิชาเอกวิทยาศาสตร์ทั่วไป ชั้นปีที่ 1-4 ปีการศึกษา 2565 ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ที่ผ่านการเรียนในรายวิชา ดาราศาสตร์และอวกาศ ดาราศาสตร์ 1 ปฏิบัติการดาราศาสตร์ วิชาใดวิชาหนึ่งมาแล้ว จำนวน 63 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 100 คน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างมีอายุเกิน 18 ปีบริบูรณ์ ซึ่งผ่านการดำเนินกิจกรรมตามตารางที่ 1 จำนวน 10 ชั่วโมง เพื่อประเมินประสิทธิภาพของโมดูลเกี่ยวกับความเข้าใจของกลุ่มเป้าหมายเกี่ยวกับดาวฤกษ์ จึงใช้แบบประเมินแบบปรนัย 10 ข้อ ที่พัฒนาจากเครื่องมือ 2 ชนิด และแนวคิดหลัก (Bardar et al. 2007: 103-113, Bailey et al. 2012: 2257-2286) โดยแบบประเมินจะถูกแจกจ่ายให้กลุ่มเป้าหมายวิจัย ก่อนและหลังการดำเนินกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หากตอบถูกต้องจะมีผลเป็น 1 คะแนน ตารางที่ 4.2 แสดงคำถามของแบบสอบถามและแนวคิดหลักของโมดูล โดยรายงานแบบสอบถามทั้งหมดมีรายละเอียดอยู่ในภาคผนวก

ตารางที่ 4.2 รายละเอียดคำถามแต่ละข้อที่สอดคล้องกับแนวคิดหลักของโมดูลดาวฤกษ์

ข้อ	คำถาม	แนวคิดหลัก
1	ดาวฤกษ์ คืออะไร?	สมดุลทางกลและสมดุลความร้อน
2	ดาวฤกษ์เกิดขึ้นได้อย่างไร?	สมดุลทางกลและสมดุลความร้อน
3	กระบวนการภายในที่เป็นหลัก (Main stellar inner processes) ของดาวฤกษ์คืออะไร	พลังงานและปฏิกิริยาพลังงาน
4	แรงที่เกี่ยวข้องในกระบวนการการก่อตัวของดาวฤกษ์คืออะไร	สมดุลทางกลและสมดุลความร้อน
5	รูปทรงของดาว (Shape of the star) คืออะไร?	สมดุลทางกลและสมดุลความร้อน
6	อุณหภูมิที่แกนของดาวฤกษ์ ขึ้นอยู่กับปัจจัยใดบ้าง?	พลังงานและปฏิกิริยาพลังงาน
7	จากภาพจงระบุว่า ภาพใด ที่แสดงกระบวนการการเกิดเส้นสเปกตรัมแบบดูดกลืน (Absorption line)	การวิเคราะห์สเปกตรัม
8	ดาวที่เย็นที่สุด (Coolest stars) แผ่พลังงานในช่วงคลื่นใด	การวิเคราะห์สเปกตรัม
9	มีอะไรเกิดขึ้นในช่วงระหว่างการเกิดวิวัฒนาการของดาว (Evolution of s star)	พลังงานและปฏิกิริยาพลังงาน
10	จากภาพวัตถุชนิดใดมีอุณหภูมิสูงสุด	การวิเคราะห์สเปกตรัม

4.2.2 ผลการวิจัย

เมื่อพิจารณาผลการเรียนรู้ของกลุ่มตัวอย่างครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ ที่สอนในรายวิชาโลก ดาราศาสตร์และอวกาศ สังกัดโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จันทบุรี ตราด (สพม.จบ.ตร) จำนวน 37 คน และนักศึกษาครุศาสตร์บัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์ วิชาเอกฟิสิกส์ วิชาเอกเคมี วิชาเอกวิทยาศาสตร์ทั่วไป ชั้นปีที่ 1-4 ปีการศึกษา 2565 ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ที่ผ่านการเรียนในรายวิชา ดาราศาสตร์และอวกาศ ดาราศาสตร์ 1 ปฏิบัติการดาราศาสตร์ วิชาใดวิชาหนึ่งมาแล้ว จำนวน 63 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 100 คน มีผลการวิจัยตามรายละเอียดดังนี้

4.2.2.1 ผลการประเมินการเรียนรู้ก่อนใช้โมดูลการเรียนรู้ดาวฤกษ์ (Pre-test)

ผลการประเมินความรู้เดิมของกลุ่มเป้าหมายก่อนใช้โมดูลการเรียนรู้ดาวฤกษ์สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์ จำนวน 37 คน มีผลการประเมินก่อนการใช้โมดูลดาวฤกษ์แสดงรายละเอียดตามตารางที่ 4.3 และภาพที่ 4.5

ตารางที่ 4.3 ผลการประเมินการเรียนรู้ก่อนใช้โมดูลการเรียนรู้ดาวฤกษ์ (Pre-test) ของกลุ่มตัวอย่างครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ จำนวน 37 คน

ครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์					
ตัวอย่างที่	คะแนน Pre-test	ตัวอย่างที่	คะแนน Pre-test	ตัวอย่างที่	คะแนน Pre-test
1	3	14	3	27	5
2	7	15	3	28	5
3	6	16	4	29	7
4	2	17	4	30	6
5	3	18	3	31	2
6	4	19	4	32	2
7	2	20	4	33	8
8	3	21	2	34	3
9	5	22	5	35	8
10	6	23	2	36	6
11	2	24	4	37	3

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ตารางที่ 4.3 ผลการประเมินการเรียนรู้ก่อนใช้โมดูลการเรียนรู้ดาวฤกษ์ (Pre-test) ของกลุ่มตัวอย่างครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ จำนวน 37 คน (ต่อ)

ครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์					
ตัวอย่างที่	คะแนน Pre-test	ตัวอย่างที่	คะแนน Pre-test	ตัวอย่างที่	คะแนน Pre-test
12	1	25	7		
13	3	26	4		
เฉลี่ย			4.3±0.1		

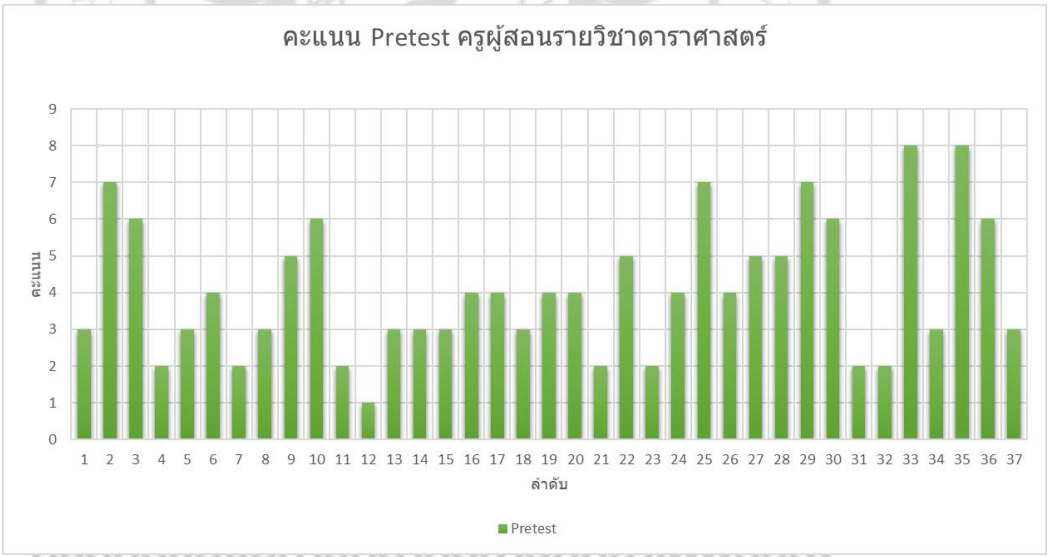

ภาพที่ 4.5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลก่อนใช้นวัตกรรมโมดูลการเรียนรู้ของครูผู้สอนในรายวิชาวิทยาศาสตร์ จำนวน 37 คน

กรณีกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษาครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ จำนวน 63 คน ผลการประเมินการเรียนรู้ก่อนใช้โมดูลการเรียนรู้ดาวฤกษ์ (Pre-test) แสดงดัง ตารางที่ 4.4 และภาพที่ 4.6

ตารางที่ 4.4 ผลการประเมินการเรียนรู้ก่อนใช้โมดูลการเรียนรู้ดาวฤกษ์ (Pre-test) ของกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ จำนวน 63 คน

นักศึกษาครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์					
ตัวอย่างที่	คะแนน Pre-test	ตัวอย่างที่	คะแนน Pre-test	ตัวอย่างที่	คะแนน Pre-test
1	1	22	1	43	5
2	3	23	4	44	4
3	3	24	3	45	2
4	1	25	3	46	2
5	6	26	6	47	4
6	4	27	8	48	3
7	2	28	5	49	2
8	3	29	1	50	4
9	7	30	2	51	2
10	5	31	5	52	2
11	3	32	5	53	1
12	3	33	5	54	2
13	8	34	3	55	2
14	6	35	2	56	4
15	7	36	4	57	5
16	5	37	2	58	4
17	2	38	6	59	4
18	3	39	4	60	1
19	2	40	3	61	2
20	8	41	5	62	5
21	2	42	1	63	4
เฉลี่ย			3.6±0.2		

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

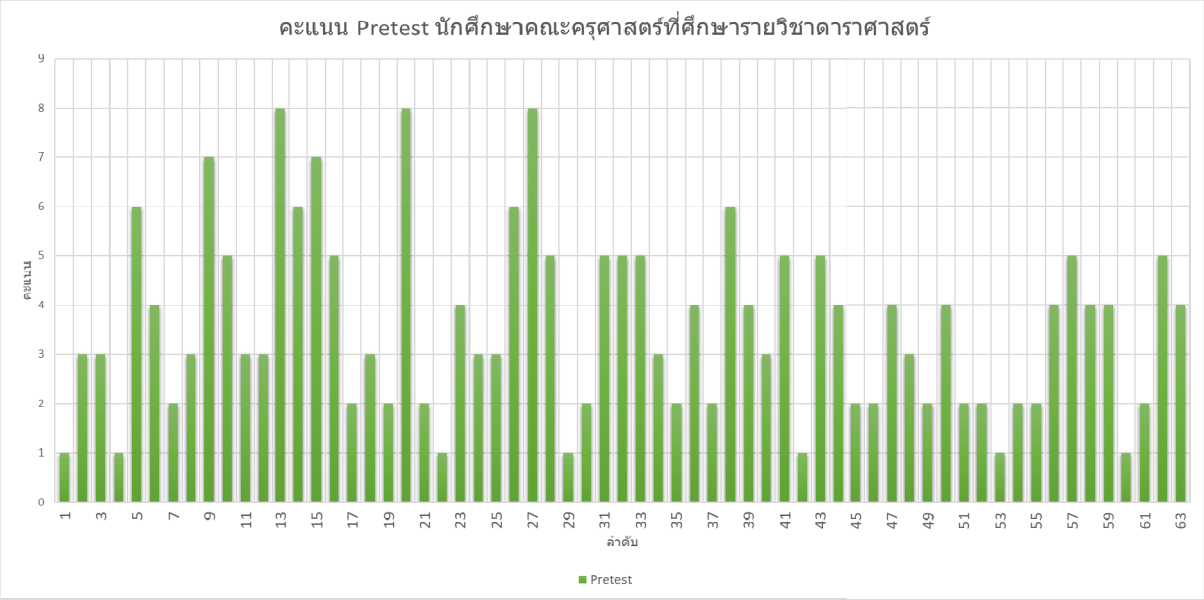

ภาพที่ 4.6 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลก่อนใช้นวัตกรรมโมดูลการเรียนรู้ของนักศึกษาครุศาสตร์บัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์ จำนวน 63 คน

จากตารางที่ 4.3 ตารางที่ 4.4 ภาพที่ 4.5 และภาพที่ 4.6 จะพบว่าค่าเฉลี่ยของคะแนน Pre-test ของครูผู้สอนในรายวิชาวิทยาศาสตร์ คือ 4.3±0.1 (st.err) ขณะที่ค่าเฉลี่ยของคะแนน Pre-test ของนักศึกษาครุศาสตร์บัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์ คือ 3.6±0.2 (st.err) และค่าเฉลี่ยของคะแนน Pre-test ของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม คือ 3.9±0.2 (st.err)

4.2.2.2 ผลการประเมินหลังการใช้โมดูลการเรียนรู้ดาวฤกษ์ (Post-test)

ผลการประเมินหลังการเข้าร่วมการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ หรือหลังการใช้โมดูลการเรียนรู้ดาวฤกษ์ (Post-test) แสดงรายละเอียดตามตารางที่ 4.5 และภาพที่ 4.7

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ตารางที่ 4.5 ผลการประเมินการเรียนรู้หลังการใช้โมดูลการเรียนรู้ดาวฤกษ์ (Post-test) ของครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์ จำนวน 37 คน

ครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์					
ตัวอย่างที่	คะแนน Pre-test	ตัวอย่างที่	คะแนน Pre-test	ตัวอย่างที่	คะแนน Pre-test
1	10	14	10	27	10
2	9	15	10	28	10
3	9	16	9	29	10
4	9	17	10	30	10
5	9	18	10	31	10
6	10	19	9	32	10
7	10	20	10	33	10
8	10	21	9	34	10
9	10	22	10	35	10
10	10	23	10	36	8
11	9	24	10	37	9
12	9	25	10		
13	10	26	10		
เฉลี่ย			9.7±0.2		

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

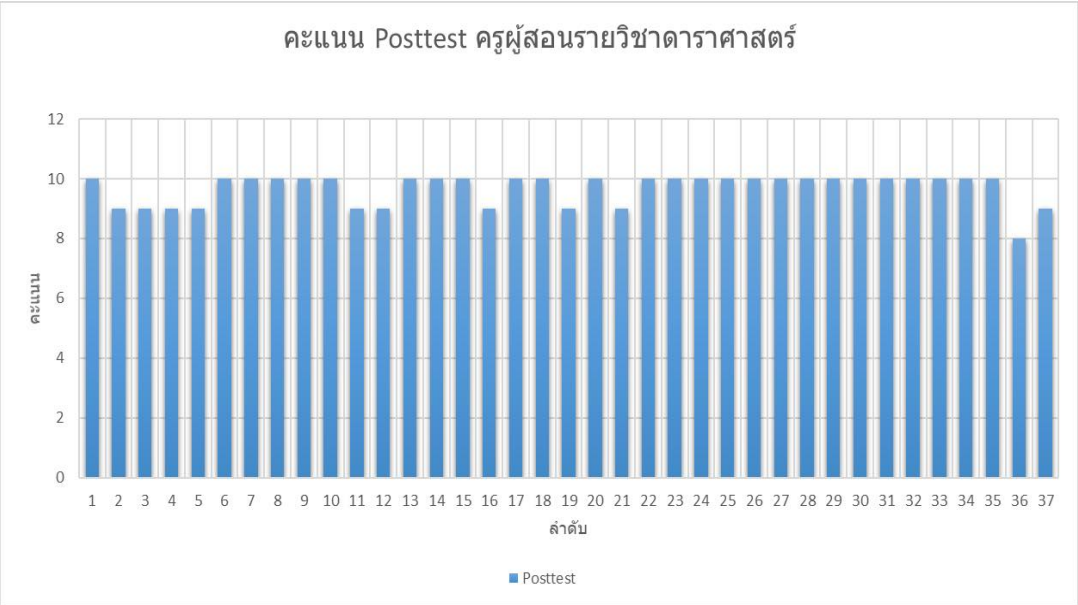

ภาพที่ 4.7 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลหลังใช้โมดูลการเรียนรู้ดาวฤกษ์ของครูผู้สอนในรายวิชาวิทยาศาสตร์ จำนวน 37 คน

กรณีกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษาครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ จำนวน 63 คน ผลการประเมินการเรียนรู้หลังการใช้โมดูลการเรียนรู้ดาวฤกษ์ (Post-test) แสดงดัง ตารางที่ 4.6 และภาพที่ 4.8

ตารางที่ 4.6 ผลการประเมินการเรียนรู้หลังใช้โมดูลการเรียนรู้ดาวฤกษ์ (Post-test) ของกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ จำนวน 63 คน

นักศึกษาครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์					
ตัวอย่างที่	คะแนน Post-test	ตัวอย่างที่	คะแนน Post-test	ตัวอย่างที่	คะแนน Post-test
1	10	22	8	43	10
2	10	23	10	44	9
3	10	24	10	45	10
4	10	25	10	46	9
5	10	26	10	47	8

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ตารางที่ 4.6 ผลการประเมินการเรียนรู้หลังใช้โมดูลการเรียนรู้ดาวฤกษ์ (Post-test) ของกลุ่มตัวอย่าง นักศึกษาครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ จำนวน 63 คน (ต่อ)

นักศึกษาครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์					
ตัวอย่างที่	คะแนน Post-test	ตัวอย่างที่	คะแนน Post-test	ตัวอย่างที่	คะแนน Post-test
6	10	27	10	48	7
7	10	28	10	49	10
8	10	29	10	50	10
9	10	30	9	51	7
10	10	31	10	52	8
11	10	32	10	53	10
12	10	33	10	54	8
13	10	34	9	55	10
14	10	35	7	56	10
15	10	36	10	57	10
16	10	37	10	58	10
17	10	38	10	59	10
18	9	39	9	60	10
19	10	40	10	61	9
20	10	41	10	62	10
21	10	42	10	63	9
เฉลี่ย			9.6±0.1		

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

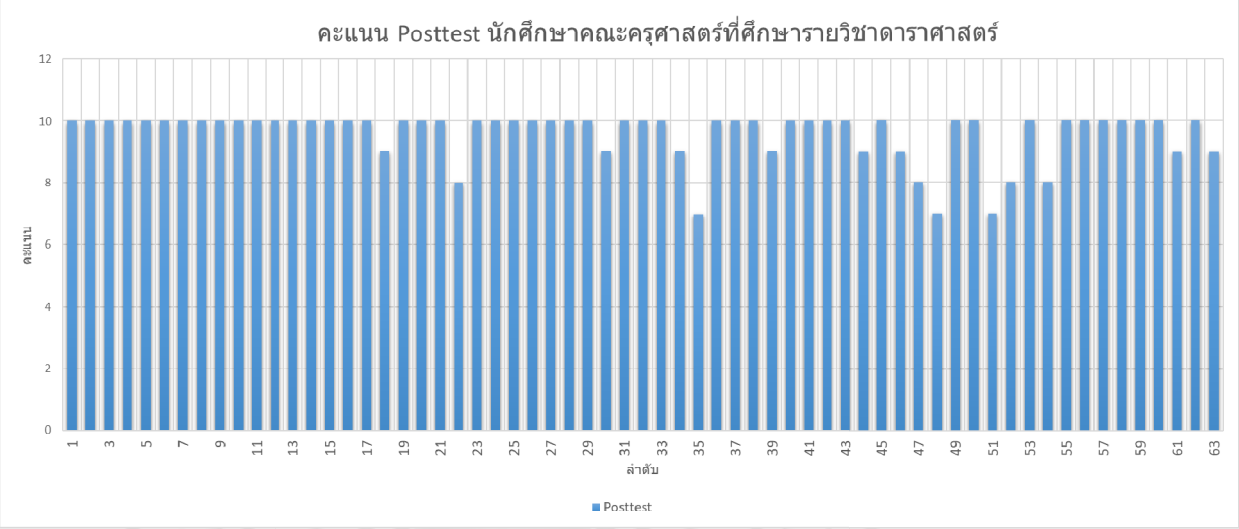

ภาพที่ 4.8 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลหลังใช้โมดูลการเรียนรู้ดาวฤกษ์ของนักศึกษาครุศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ จำนวน 63 คน

จากตารางที่ 4.5 ตารางที่ 4.6 ภาพที่ 4.7 และภาพที่ 4.8 จะพบว่าค่าเฉลี่ยของคะแนน Post-test ของครูผู้สอนในรายวิชาวิทยาศาสตร์ คือ 9.7±0.2 (st.err) ขณะที่ค่าเฉลี่ยของคะแนน Post-test ของนักศึกษาครุศาสตร์บัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์ คือ 9.6±0.1 (st.err) และค่าเฉลี่ยของคะแนน Post-test ของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม คือ 9.6±0.1 (st.err)

4.2.2.3 เปรียบเทียบผลการประเมินก่อนการเรียนรู้และหลังการเรียนรู้

เมื่อนำผลการประเมินก่อนการใช้โมดูลดาวฤกษ์และหลังการใช้โมดูลการเรียนรู้ดาวฤกษ์ทำให้ผลการเปรียบเทียบของกลุ่มเป้าหมายทั้ง 2 กลุ่ม ผลวิจัยที่ได้แสดงดังตารางที่ 4.7 ตารางที่ 4.8 ภาพที่ 4.9 และภาพที่ 4.10

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ตารางที่ 4.7 เปรียบเทียบผลการประเมินก่อนการใช้โมดูลการเรียนรู้ดาวฤกษ์และหลังการใช้โมดูลการเรียนรู้ดาวฤกษ์ ของกลุ่มตัวอย่างครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์ จำนวน 37 คน

ครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์					
ตัวอย่างที่	คะแนน Pre-test	คะแนน Post-test	ตัวอย่างที่	คะแนน Pre-test	คะแนน Post-test
1	3	10	20	4	10
2	7	9	21	2	9
3	6	9	22	5	10
4	2	9	23	2	10
5	3	9	24	4	10
6	4	10	25	7	10
7	2	10	26	4	10
8	3	10	27	5	10
9	5	10	28	5	10
10	6	10	29	7	10
11	2	9	30	6	10
12	1	9	31	2	10
13	3	10	32	2	10
14	3	10	33	8	10
15	3	10	34	3	10
16	4	9	35	8	10
17	4	10	36	6	8
18	3	10	37	3	9
19	4	9			

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

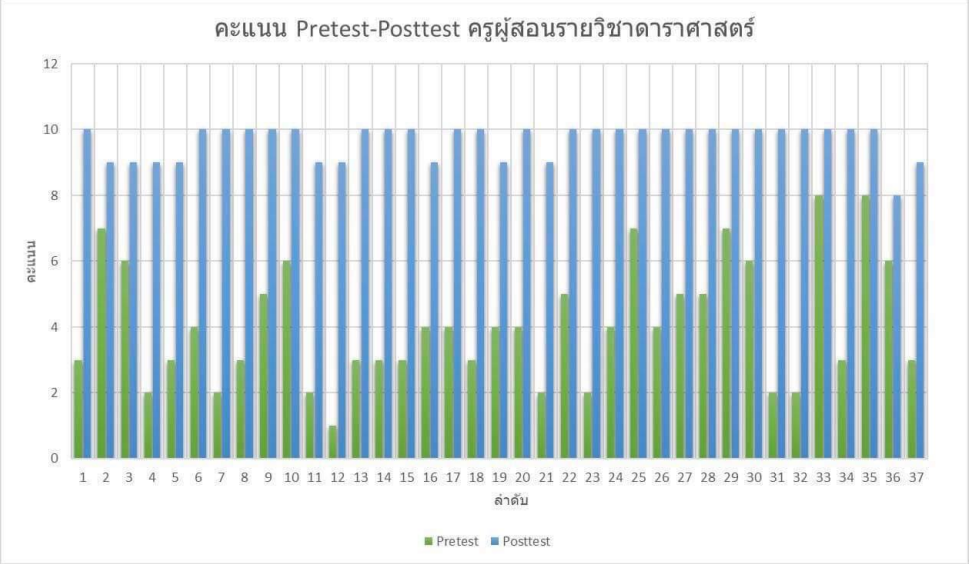

ภาพที่ 4.9 เปรียบเทียบผลการประเมินก่อนการใช้โมดูลการเรียนรู้ดาวฤกษ์และหลังการใช้โมดูลการเรียนรู้ดาวฤกษ์ ของกลุ่มตัวอย่างครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์ จำนวน 37 คน

จากภาพที่ 4.9 พบว่าครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ยังไม่มีความเข้าใจเกี่ยวกับดาวฤกษ์อย่างครบถ้วนจะเห็นได้จากคะแนน Pre-test ซึ่งจะมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 4.3 คะแนน ซึ่งสะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่าครูผู้สอนในรายวิชาดาราศาสตร์ยังขาดองค์ความรู้ที่ชัดเจนที่เกี่ยวข้องกับดาวฤกษ์ และหลังจากที่ได้เข้าร่วมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยใช้โมดูลการเรียนรู้ดาวฤกษ์ พบว่าคะแนน Post-test เฉลี่ยอยู่ที่ 9.7 คะแนน ซึ่งมีการพัฒนาองค์ความรู้ที่เห็นได้ชัดเจนอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้นโมดูลการเรียนรู้ดาวฤกษ์ โครงสร้างและวิวัฒนาการของดาวฤกษ์ สามารถสร้างความเข้าใจของครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับดาวฤกษ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ตารางที่ 4.8 เปรียบเทียบผลการประเมินก่อนการใช้โมดูลการเรียนรู้ดาวฤกษ์และหลังการใช้โมดูลการเรียนรู้ดาวฤกษ์ ของกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ จำนวน 63 คน

นักศึกษาครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์								
ตัวอย่างที่	คะแนน Pre-test	คะแนน Post-test	ตัวอย่างที่	คะแนน Pre-test	คะแนน Post-test	ตัวอย่างที่	คะแนน Pre-test	คะแนน Post-test
1	1	10	22	1	10	43	5	10
2	3	10	23	4	9	44	4	9
3	3	10	24	3	7	45	2	10
4	1	10	25	3	10	46	2	9
5	6	10	26	6	10	47	4	8
6	4	10	27	8	10	48	3	7
7	2	10	28	5	9	49	2	10
8	3	10	29	1	10	50	4	10
9	7	10	30	2	10	51	2	7
10	5	10	31	5	108	52	2	8
11	3	10	32	5	10	53	1	10
12	3	10	33	5	10	54	2	8
13	8	10	34	3	10	55	2	10
14	6	10	35	2	10	56	4	10
15	7	10	36	4	10	57	5	10
16	5	10	37	2	10	58	4	10
17	2	10	38	6	10	59	4	10
18	3	9	39	4	9	60	1	10
19	2	10	40	3	10	61	2	9
20	8	10	41	5	10	62	5	10
21	2	10	42	1	10	63	4	9

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

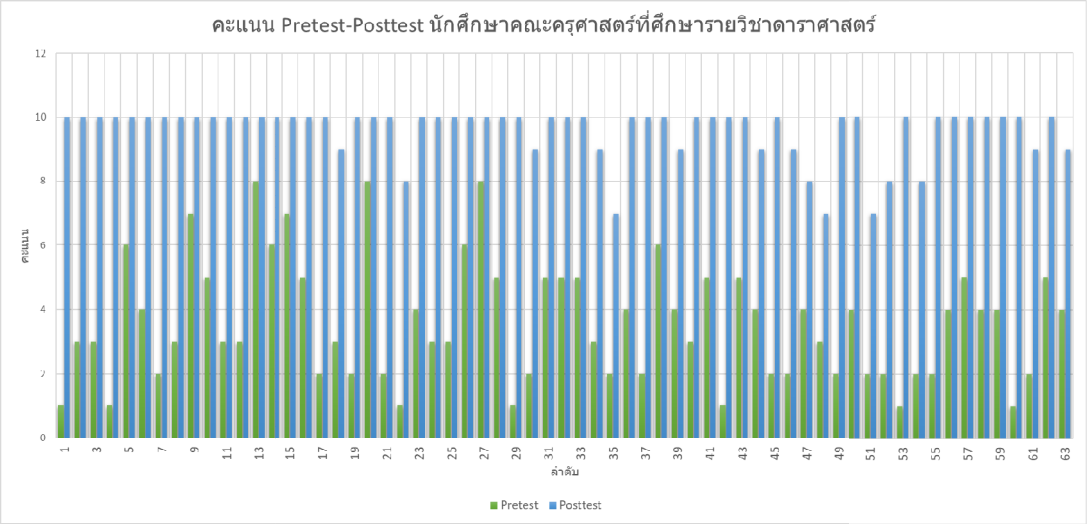

ภาพที่ 4.10 เปรียบเทียบผลการประเมินก่อนการใช้โมดูลการเรียนรู้ดาวฤกษ์และหลังการใช้โมดูลการเรียนรู้ดาวฤกษ์ ของกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ จำนวน 63 คน

จากตารางที่ 4.8 และภาพที่ 4.10 พบว่านักศึกษาที่กำลังศึกษาครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ยังไม่มีความเข้าใจเกี่ยวกับดาวฤกษ์อย่างครบถ้วนจะเห็นได้จากคะแนน Pre-test ซึ่งจะมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 3.6 คะแนน ซึ่งสะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่านักศึกษายังขาดองค์ความรู้เชิงลึกที่เกี่ยวข้องกับดาวฤกษ์อย่างชัดเจน และหลังจากที่ได้เข้าร่วมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยใช้โมดูลการเรียนรู้ดาวฤกษ์ พบว่าคะแนน Post-test เฉลี่ยอยู่ที่ 9.6 คะแนนจากตารางคะแนนสูงขึ้นอย่างชัดเจน ดังนั้นโมดูลการเรียนรู้ดาวฤกษ์ โครงสร้างและวิวัฒนาการของดาวฤกษ์สามารถสร้างความเข้าใจองค์ความรู้ที่แท้จริงให้กับนักศึกษาครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีการพัฒนาองค์ความรู้ที่เห็นได้ชัดเจนอย่างมีนัยสำคัญ

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี